

Vývoj léčiva

FarmChem 07

Správná výrobní praxe

Zkoušení a registrace léčiv

Zkoušení účinnosti a bezpečnosti

Zkoušky stability

Preklinické zkoušení

Klinické zkoušení

Povolování (registrace) léčiv

Postregistrační sledování

ATC klasifikace léčiv

Správná výrobní praxe (SVP, GMP)

Soubor zásad, které musí výrobci léčiv dodržovat

vychází ze zákona o léčivech 378/2007 Sb.

určena vyhláškou MZdr a MZem č. 411/2004 Sb.

Vznik SVP - USA

reakce na problémy s kvalitou a bezpečností léčiv

Další „správné“ praxe

laboratorní, klinická, distribuční ...

Zásady SVP kladou důraz na:

- **personální zajištění kvalitní výroby**
přesné vymezení povinností a pravomocí, pravidelné školení, hygiena
- **technická opatření**
aseptičnost, vzduchotechnické ošetření, zamezení křížové kontaminace
- **systém dokumentace**
řádné zdokumentování všech kroků a operací, které mohou ovlivnit kvalitu

Stabilita

**Určuje: dobu použitelnosti léčivého přípravku
dobu použitelnosti/reanalýzy léčivé látky**

Zkoušky stability

**předepsaný postup (pokyny SÚKL, direktiva 75/318/EEC)
různé požadavky pro různá klimatická pásma**

Provádí výrobce

- **při vývoji postupu výroby**
- **při změnách postupu výroby**

Druhy zkoušek

- **stresové**
- **zrychlené**
- **dlouhodobé**
- **předběžné (orientační)**
- **řádné**
- **následné**
- **změnové**

Plán stabilitní studie

Zpráva o stabilitní studii

Biologické zkoušení

Nová léčiva (NCE - nové chemické entity)
účinná a bezpečná

Generika

bioekvivalentní a bezpečná

Ověření účinnosti a bezpečnosti

preklinické („neklinické“) zkoušky

klinické zkoušky

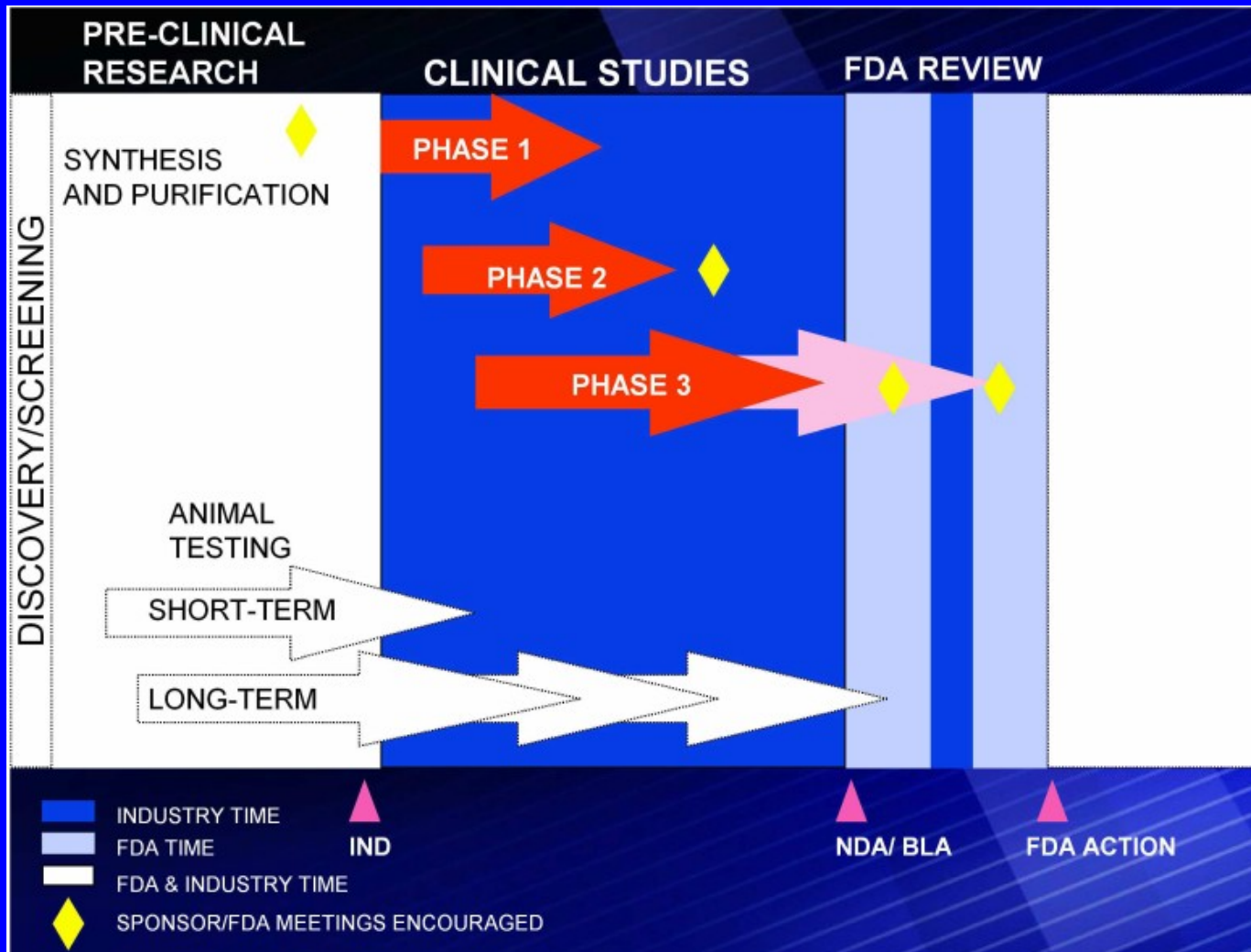
fáze I

fáze II

fáze III

postregistrační sledování (surveillance, fáze IV)

Biologické zkoušení nového léčiva

Preklinické zkoušky

in silico (predikce) - in vitro - in vivo

Farmakodynamické vlastnosti (účinnost)

Farmakokinetika (ADME)

Toxicita

Význam preklinických zkoušek

10 nových klinicky zkoušených léčiv → 1 povolené léčivo

polovina nemá dostatečně vysokou účinnost

třetina není bezpečných (má nepřijatelnou toxicitu)

nelze začít zkoušet toxicitu léčiv na člověku

méně nákladné než klinické zkoušky

nelze přeceňovat

odlišná účinnost u pokusných zvířat a u člověka

odlišná toxicita u pokusných zvířat a u člověka

Preklinické zkoušky

Metody *in silico*

Predikce vlastností (toxicity) podle struktury

DEREK (Deductive Estimation of Risk from Existing Knowledge)

TOKAT (Toxicity Prediction of Komputer Assisted Technology)

CASE (Computer Automated Structure Evaluation)

korelace mezi chemickou strukturou a toxicitou)

Metody *in vitro*

Absorpce - kultura lidských buněk kolorektálního karcinomu na semipermeabilní membráně - napodobující střevní epitel (Caco-2 test)

Metabolismus - buněčné kultury lidských hepatocytů, cytochromy P 450

Mutagenita - růst mutant *Salmonella typhimurium* neschopných syntetizovat histidin (Amesův test)

Genotoxicita - chromosomální aberace v kulturách buněk z vaječníků čínských křečků

Orgánová toxicita - kardiotoxicita: inhibice draslíkového kanálu hERG (srdeční arytmie)

- nefrotoxicita: kultury buněk z kanálek lidských ledvin-

- **oční a kožní dráždění** - náhrady Draizeho testu (kosmetika)

- absorpce neutrální červeně myšími fibroblasty

...

Jen pro výběr látek a určení podmínek biologického testování

Preklinické zkoušky

Zkoušky *in vivo* - zatím nelze nahradit!

Čím plněji bude prováděn pokus se zvířaty, tím méně často se budou muset pacienti ocitnout v situaci zkušebních objektů se všemi smrtelnými důsledky

Ivan Petrovič Pavlov, 1849-1936 (Nobelova cena za lékařství a fyziologii 1904)

Toxikologické zkoušení - 2 druhy savců, jeden nemá být hlodavec

Akutní toxicita

dříve: LD₅₀ - dávka, která způsobí úhyn 50% pokusných zvířat

nyní: limitní dávka

Subakutní toxicita

Chronická toxicita - doba trvání podle plánovaného trvání klinických zkoušek (plánované délky terapie)

Ostatní toxikologické zkoušky

Mutagenita a genotoxicita

Kancerogenita

Reprodukční toxicita

Teratogenita a embryotoxicita

Orgánové toxicity

KVS, CNS, GIT, játra, ledviny, močové cesty apod..

Klinické zkoušení

Preklinické zkoušky → zpřesnění indikace
→ způsob podávání
→ základní návrh dávky

Žádost o první podání člověku

Dokumentace: Souhrn informací pro zkoušejícího

Plán a způsoby zkoušení

Způsob hodnocení (cílové parametry)

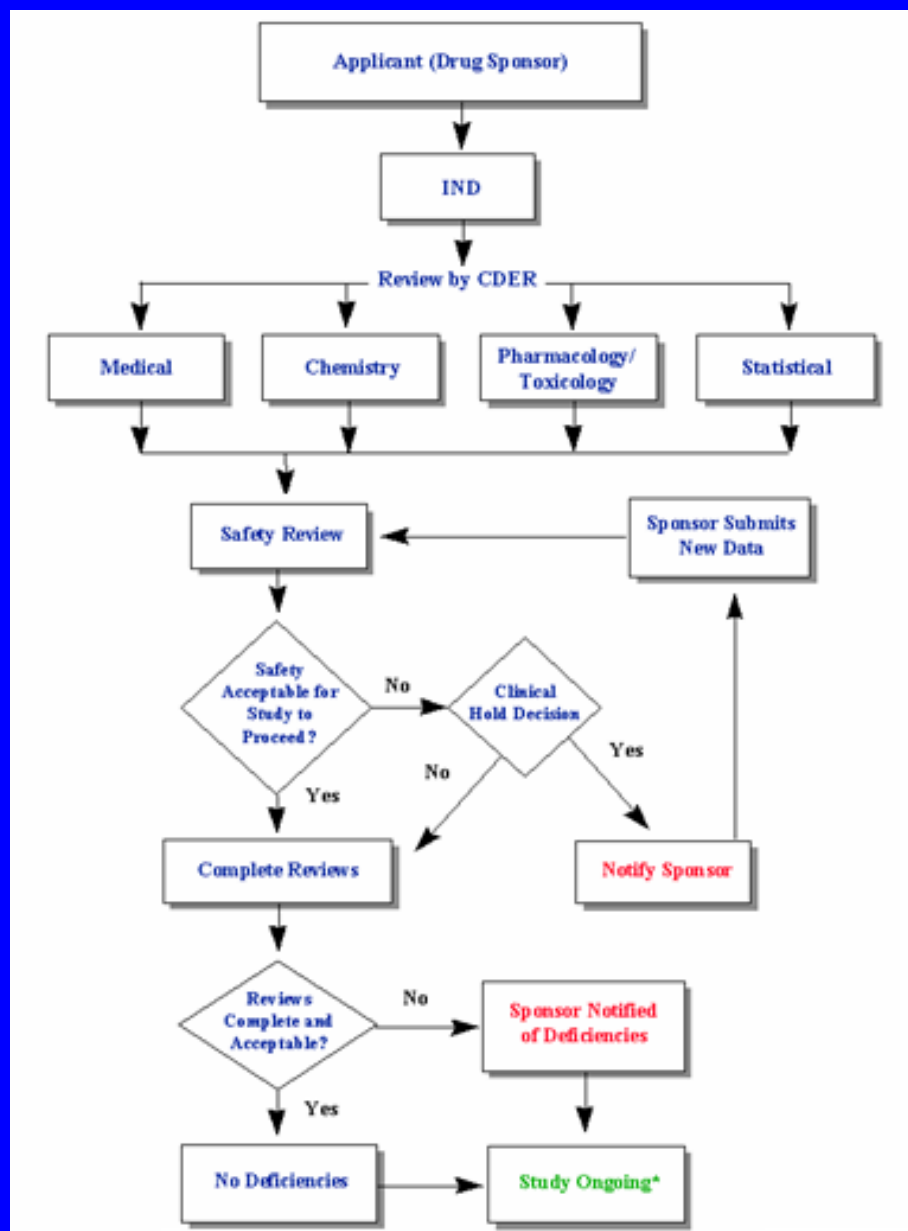
Dokumentace výsledků

Finanční zajištění

Informovaný souhlas a dokumenty o pojištění

Vyjádření etické komise

Povolování klinického zkoušení

Klinické zkoušení

Způsoby provedení zkoušek

- proti placebo
- proti nejlepší dostupné terapii
- jednoduše zaslepená zkouška
- dvojitě zaslepená zkouška
- zkřížená zkouška
- randomizace
- multicentrická studie

Sponzor, monitor

Hlášení závažných nežádoucích příhod

Souhrnná zpráva

- po každé etapě klinických zkoušek

Správná klinická praxe

Etapy (fáze) klinického zkoušení

- Fáze I** - bezpečnost léčiva
- zvyšování dávky (dose escalation study)
  - několik desítek (zdravých) dobrovolníků, ~ 1 rok
- Fáze II** - terapeutická hodnota léčiva
- poměr přínosů a rizik
  - farmakokinetika
  - desítky až stovky dobrovolníků - pacientů, 2 roky
- Fáze III** - terapeutická hodnota léčiva za podmínek blízkých praktickému využití
- stovky až tisíce dobrovolníků - pacientů, ~ 3 roky
  - multicentrické, dvojité zaslepené studie
- Fáze IV** - postregistrační (postmarketingové) sledování (farmakovigilance), min. 5 let

Význam postmarketingového sledování

Cíl: Eliminace chybné preskripce

častou příčinou medicinských chyb jsou nepředvídané vedlejší účinky léčiva

- **Zjišťují se vedlejší účinky u specifických skupin pacientů, které ze statistických důvodů nebylo možné odhalit při klinických zkouškách**

Výskyt určité poruchy 1% - spolehlivé zjištění u souboru 1800 pacientů

- **Zjišťují se lékové interakce v případě současné preskripce různých léčiv pacientům trpícím více chorobami**
- **Zjišťují se potravinové a další interakce**
- **Zjišťují se důsledky „non-compliance“**

Dopady – varování před vedlejšími účinky, stažení léčiva

Speciální případy klinických zkoušek

Generika - zkoušky bioekvivalence

Rozšíření indikace

Léčiva pro vzácná onemocnění (orphan drugs)

onemocnění postihující méně než 0,1% populace

registrace již po fázi II

podpora výrobců - exkluzivita (USA 7 let, EU 10 let)

Homeopatika, „potravinové doplňky“

prokazuje se pouze bezpečnost, nikoliv účinnost

Povolování (registrace) léčiv

Žádost o registraci - předepsané podklady
předepsaný postup registrace
předepsané poplatky

- v ČR: SÚKL**
- v EU: EMA (dříve EMEA)**
  - registrace národní cestou v jednotlivých členských státech**
  - registrace procedurou vzájemného uznávání**
  - registrace centralizovanou procedurou**
- v USA: FDA**

Žádost o registraci nového léčiva

Podává se po fázi III (výjimečně po fázi II)

- formulář žádosti
- souhrnná úvodní část („administrativní údaje“)
  - informace pro lékaře (souhrn údajů o přípravku - SPC = Summary of Product Characteristics)
  - informace pro pacienta (návrh příbalového letáku)
  - návrh štítku
- chemická, farmaceutická a biologická dokumentace
  - složení, výroba, DMF substance, analytické a kontrolní metody
  - stabilita
  - biologická dostupnost resp. bioekvivalence
  - posouzení rizika pro životní prostředí
- farmakologicko-toxikologická dokumentace
  - výsledky preklinických studií
  - farmakokinetika u člověka
- klinická dokumentace

Posouzení žádosti - asi 30 měsíců

- poskytují výsledky dostatečný průkaz účinnosti?
- ukazují výsledky, že léčivo je při navrženém použití bezpečné?

Registrační dokumentace - generika

Žádost o registraci - „registrace s odkazem“

První a druhá část registrační dokumentace podobná jako u NCE

Třetí a čtvrtá část může být nahrazena výsledky zkoušek potvrzujících „zásadní podobnost“ generika s originálním léčivem (bioekvivalenci) a odkazy na údaje o původním léčivu

Doba ochrany farmaceutických dat

starý zákon ČR o léčivech (č. 79/1997 Sb.): 6 let

legislativa EU/zákon 378/2007 Sb.: 8 + 2 + 1 let

Změny v registrační dokumentaci

Žádost o změnu -změna musí být povolena!

malé změny

velké změny

výrobní postupu, složení, specifikace a postupy kontroly

primární obal,

expirace a způsob skladování

povolení volného prodeje (statut OTC přípravku, OTC = Over-the-Counter)

Rozšíření registrace

nová indikace

změna lékové formy, způsobu podání, „síly“, doby uvolňování léčiva

Prodlužování registrace

každých 5 let

ATC (anatomicko-terapeuticko-chemická) klasifikace léčiv – hlavní třídy

- A - Alimentary tract and metabolism (léčiva působící na trávicí trakt a ovlivňující metabolismus potravy)
- B - Blood and blood forming organs (léčiva působící na krev a orgány krvetvorby)
- C - Cardiovascular system léčiva působící na kardiovaskulární systém
- D - Dermatologicals (dermatologické přípravky)
- G - Genito-urinary system and sex hormones (léčiva působící na pohlavní a močové orgány a pohlavní hormony)
- H - Systemic hormonal preparations excluding sex hormones (hormonální preparáty se systémovým účinkem kromě pohlavních hormonů)
- J - General antiinfectives for systemic use (obecně působící antiinfektiva pro systémové použití)
- L - Antineoplastics and immunomodulating agents (protinádorové a imunomodulační látky)
- M - Musculo-skeletal system (léčiva působící na svalový a kosterní systém)
- N - Nervous system (léčiva působící na nervový systém)
- P - Antiparasitic products, insecticides and repellents (léčiva proti parazitům, insekticida a repelenty)
- R - Respiratory system (léčiva působící na respirační systém)
- S - Sensory organs (léčiva působící na smyslové orgány)
- V - Various (různé)